

Ocena prawidłowości przebiegu wyborów prezydenckich oraz funkcjonowania demokratycznych mechanizmów i procedur wyborczych

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 20 stycznia 2020 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIS TREŚCI

Ocena wiarygodności wyników wyborów	1
Nieprawidłowości w przeprowadzaniu wyborów prezydenckich	4
Dostrzeżone nieprawidłowości w przeprowadzaniu wyborów prezydenckich	4
Dostrzeżenie nieprawidłowości a oceny wiarygodności oficjalnych wyników wyborów prezydenckich i działalności PKW	9
Ocena funkcjonowania demokratycznych mechanizmów i procedur wyborczych w Polsce	11
Oferta wyborcza	11
Uczciwość procesu liczenia głosów i członków komisji wyborczych	12
Przekupywanie wyborców	15
Stronniczość telewizyjnych programów informacyjnych	17

W sierpniowym badaniu¹ poprosiliśmy respondentów o ocenę wiarygodności podanych przez Państwową Komisję Wyborczą wyników ostatnich wyborów prezydenckich oraz prawidłowości ich przeprowadzenia. Ponownie też zapytaliśmy ankietowanych o pięć aspektów związanych z funkcjonowaniem mechanizmów i procedur wyborczych w Polsce. Badani zostali poproszeni o oceny ogólne, a nie w odniesieniu do ostatnich wyborów prezydenckich, można jednak założyć, iż ich przebieg oraz kampania wyborcza, a także reakcje polityków i mediów na ich wynik, w tym protesty wyborcze, rzutowały na wyrażane opinie.

OCENA WIARYGODNOŚCI WYNIKÓW WYBORÓW

Podane przez Państwową Komisję Wyborczą wyniki ostatnich wyborów Prezydenta RP nie budzą wątpliwości zdecydowanej większości Polaków (76%), przy czym 37% uważa, że są one zdecydowanie wiarygodne, a 39%, że raczej wiarygodne. Za niewiarygodne uważa je natomiast 14% ankietowanych, przy czym na ogół wyrażają oni swoją opinię w sposób mało zdecydowany (10% uważa je za raczej niewiarygodne). Na tle oficjalnych wyników ubiegłorocznych wyborów do Sejmu i Senatu² oraz wyborów do Parlamentu Europejskiego³, a także wyborów do sejmików wojewódzkich z roku 2018⁴, wiarygodność wyników tegorocznych wyborów prezydenckich w oczach opinii społecznej jest jednak wyraźnie niższa. Warto natomiast przypomnieć, że wiarygodność ogłoszonych przez PKW wyników wyborów do sejmików wojewódzkich z 2014 roku kwestionowało aż około jednej czwartej respondentów (w badaniach przeprowadzonych w grudniu 2014 roku i styczniu 2015 roku)⁵.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (362) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej, do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 18 do 27 sierpnia 2020 roku na próbie liczącej 1149 osób (w tym: 72,7% metodą CAPI, 17,0% – CATI i 10,4% – CAWI).

² Zob. komunikat CBOS „Ocena wiarygodności wyników i prawidłowości przebiegu wyborów parlamentarnych oraz działalności PKW”, grudzień 2019 (oprac. B. Badora).

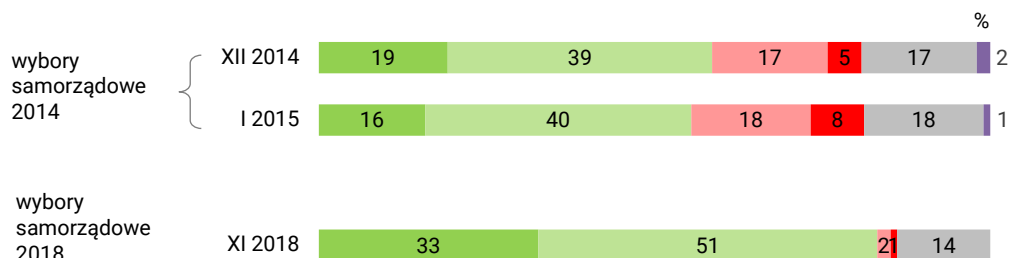
³ Zob. komunikat CBOS „Ocena wiarygodności wyników wyborów do Parlamentu Europejskiego i prawidłowości ich przebiegu”, czerwiec 2019 (oprac. B. Badora).

⁴ Zob. komunikat CBOS „O wiarygodności wyników wyborów do sejmików wojewódzkich”, listopad 2018 (oprac. B. Badora).

⁵ Zob. komunikaty CBOS „Zaufanie do procedur wyborczych”, grudzień 2014 (oprac. B. Roguska) oraz „Jeszcze o wiarygodności wyników ostatnich wyborów”, styczeń 2015 (oprac. B. Roguska).

RYS. 1. Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?

– do sejmików wojewódzkich

– do Parlamentu Europejskiego

– do Sejmu i Senatu

– Prezydenta RP

■ Zdecydowanie tak
 ■ Raczej tak
 ■ Raczej nie
■ Zdecydowanie nie
 ■ Trudno powiedzieć
 ■ Odmowa odpowiedzi

Wielozmiennowe analizy statystyczne⁶ wskazują, iż oceny wiarygodności wyników ostatnich wyborów Prezydenta RP podanych przez Państwową Komisję Wyborczą istotnie różnicuje przede wszystkim ocena pracy tej instytucji⁷. Przekonanie o wiarygodności oficjalnych wyników tych wyborów wyrażane jest tym częściej i bardziej zdecydowanie, im lepsza jest społeczna ocena działalności PKW. W szczególności o ile wśród respondentów, którzy działalność PKW oceniają zdecydowanie dobrze, jedynie 4% kwestionuje wiarygodność podanych przez nią wyników ostatnich wyborów prezydenckich, a 96% uważa je za wiarygodne, przy czym w tej grupie dominują badani

⁶ Wykorzystano moduł IBM SPSS Decision Trees.

⁷ Zob. komunikat CBOS „Oceny działalności parlamentu, prezydenta i PKW”, wrzesień 2020 (oprac. M. Feliksiak).

zdecydowanie o tym przekonani (81%), o tyle wśród nielicznych zdecydowanych krytyków działalności PKW większość (60%) oficjalne wyniki tych wyborów uznaje za niewiarygodne.

TABELA 1

Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów Prezydenta RP podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?	Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Państwowej Komisji Wyborczej (PKW)?				
	Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Trudno powiedzieć
	procentowanie w kolumnach				
Zdecydowanie tak	81	44	6	6	20
Raczej tak	15	49	43	20	36
Raczej nie	3	4	32	26	10
Zdecydowanie nie	1	1	11	34	2
Trudno powiedzieć	1	2	8	14	31
Odmowa odpowiedzi	0	0	1	0	1

Badani, którzy twierdzą, że głosowali w drugiej turze ostatnich wyborów prezydenckich, mają bardziej wyrobione opinie o wiarygodności podanych przez PKW wyników, niż ci, którzy deklarują absencję. Warto też zauważyć, iż choć wśród głosujących jest znacznie więcej zdecydowanie przekonanych, że wyniki te są wiarygodne, niż wśród tych, którzy nie wzięli w udziału w drugiej turze (40% wobec 24%), to nieco częściej skłonni są oni także je kwestionować (14% wobec 9%).

TABELA 2

Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów Prezydenta RP podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?	Czy brał(a) Pan(i) udział w II turze wyborów prezydenckich 12 lipca 2020 roku?	
	Tak	Nie
	procentowanie w kolumnach	
Zdecydowanie tak	40	24
Raczej tak	38	44
Raczej nie	10	7
Zdecydowanie nie	4	2
Trudno powiedzieć	7	23
Odmowa odpowiedzi	0	0

Opinie o wiarygodności oficjalnych wyników ostatnich wyborów prezydenckich jeszcze bardziej różnicuje to, kogo głosujący poparli w ich drugiej turze. Mimo iż przekonani, że podane przez Państwową Komisję Wyborczą wyniki wyborów Prezydenta RP są wiarygodne, przeważają zarówno wśród tych, którzy w drugiej turze zagłosowali na Andrzeja Dudę, jak i tych, którzy poparli Rafała Trzaskowskiego, a także wśród deklarujących udział w wyborach, ale odmawiających odpowiedzi na pytanie o to, kogo w nich poparli, to wśród głosujących na zwycięzcę tych wyborów jest ich znacznie więcej (97%, z czego 63% jest o tym zdecydowanie przekonanych) niż wśród pozostałych głosujących. Jednocześnie wiarygodność podanych przez PKW wyników ostatnich wyborów prezydenckich najczęściej kwestionują badani deklarujący, że w ich drugiej turze zagłosowali na Rafała Trzaskowskiego (35% w tej grupie), natomiast wśród respondentów głosujących w drugiej turze na Andrzeja Dudę oficjalnych wyników wyborów prezydenckich nie kwestionuje nikt.

TABELA 3

Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów Prezydenta RP podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?	Na kogo Pan(i) głosował(a) w II turze wyborów prezydenckich 12 lipca 2020 roku?		
	Na Andrzeja Dudę	Na Rafała Trzaskowskiego	Odmowa odpowiedzi
	procentowanie w kolumnach		
Zdecydowanie tak	63	14	19
Raczej tak	34	41	51
Raczej nie	0	25	6
Zdecydowanie nie	0	11	2
Trudno powiedzieć	3	8	19
Odmowa odpowiedzi	0	0	4

Oceny wiarygodności oficjalnych wyników ostatnich wyborów prezydenckich wyraźnie różnicują też deklarowane poglądy polityczne, przy czym im bardziej na prawo na osi lewica-centrum-prawica sytuują się badani, tym częściej i bardziej zdecydowanie wyrażają opinie, że wyniki wyborów Prezydenta RP podane przez PKW są wiarygodne, i odwrotnie – im bardziej na lewo, tym większy odsetek respondentów je kwestionuje (zob. tabelę aneksową 1).

Przekonanie, że podane przez Państwową Komisję Wyborczą wyniki październikowych wyborów prezydenckich są wiarygodne, dominuje we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych, ale warto zauważyć, iż szczególnie wysokie odsetki kwestionujących wiarygodność informacji PKW o wynikach tych wyborów odnotowaliśmy wśród badanych w wieku 18–24 lata (23%), uczniów i studentów (25%), osób źle oceniających warunki materialne swych gospodarstw domowych (25%) oraz nieuczestniczących w praktykach religijnych (28%) – zob. tabelę aneksową 1.

NIEPRAWIDŁOŚCI W PRZEPROWADZANIU WYBORÓW PREZYDENCKICH

Dostrzeżone nieprawidłowości w przeprowadzaniu wyborów prezydenckich

Zdecydowana większość ogółu dorosłych Polaków (81%) nie zauważyła żadnych nieprawidłowości w przeprowadzaniu ostatnich wyborów prezydenckich. Przekonanie, że wystąpiły jakieś nieprawidłowości w przeprowadzaniu tych wyborów, wyraziło natomiast 12% badanych, 6% nie potrafiło zająć stanowiska w tej kwestii, a co setny ankietowany odmówił odpowiedzi na to pytanie. Warto dodać, iż w porównaniu z sondażem przeprowadzonym po pierwszej turze tych wyborów⁸

⁸ Zob. komunikat CBOS „Ocena prawidłowości przebiegu pierwszej tury wyborów prezydenckich oraz działalności PKW”, lipiec 2020 (oprac. B. Badora).

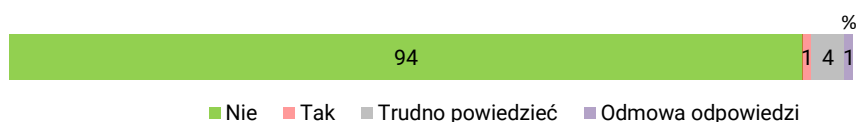
odsetek respondentów przekonanych, że w trakcie ostatnich wyborów prezydenckich wystąpiły jakieś nieprawidłowości, znacznie wzrósł (z 5% do 12%). Stało się to przede wszystkim kosztem zmniejszenia się odsetka osób niepotrafiących zająć stanowiska w tej kwestii (spadek z 10% do 6%).

Dla pełniejszego obrazu warto też odnieść te wyniki do oceny sposobu przeprowadzenia ostatnich wyborów parlamentarnych w październiku 2019 roku, który według deklaracji z listopada 2019 roku budził wątpliwości zaledwie co setnego dorosłego Polaka, natomiast aż 94% badanych deklaroowało, że w trakcie ich przeprowadzania nie zauważyli żadnych nieprawidłowości.

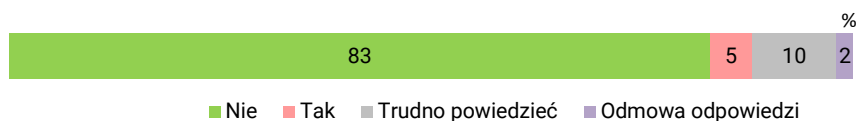
CBOS

RYS. 2. Czy w trakcie ostatnich wyborów zauważył(a) Pan(i) jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu?

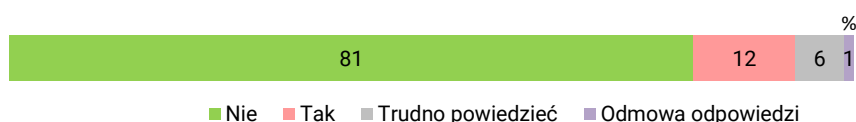
WYBORY DO SEJMU I SENATU 13 PAŹDZIERNIKA 2019 ROKU

PIERWSZA TURA WYBORÓW PREZYDENCKICH 28 CZERWCA 2020 ROKU

WYBORY PREZYDENCKIE W 2020 ROKU (OGÓLNIE)

Nie ma znaczących różnic w postrzeganiu prawidłowości przebiegu ostatnich wyborów prezydenckich przez badanych głosujących w ich drugiej turze i tych, którzy zrezygnowali z udziału w głosowaniu, choć ci ostatni częściej nie potrafili zająć stanowiska w tej kwestii (10% wobec 5%).

TABELA 4

Czy w trakcie ostatnich wyborów prezydenckich zauważył(a) Pan(i) jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu?	Czy brał(a) Pan(i) udział w II turze wyborów prezydenckich 12 lipca 2020 roku?	
	Tak	Nie
	procentowanie w kolumnach	
Tak	13	9
Nie	81	79
Trudno powiedzieć	5	10
Odmowa odpowiedzi	1	2

Istotną rolę w ocenie prawidłowości przebiegu wyborów prezydenckich odgrywają jednak deklaracje badanych dotyczące tego, kogo poparli w drugiej turze. Najczęściej przekonani, iż w trakcie wyborów prezydenckich nie było żadnych nieprawidłowości, są respondenci, którzy deklarują, że oddali w nich głos na Andrzeja Dudę (94%). W grupie wyborców urzędującego prezydenta tylko 4% twierdzi, że w trakcie przeprowadzania tych wyborów wystąpiły jakieś nieprawidłowości. Warto dodać, iż również w badaniu przeprowadzonym po pierwszej turze tych wyborów wyborcy Andrzeja Dudy byli najmniej krytyczni⁹. Znacznie częściej nieprawidłowości w przeprowadzaniu ostatnich wyborów prezydenckich dostrzegali wyborcy konkurenta urzędującego prezydenta oraz respondenci, którzy deklarują, że głosowali w drugiej turze wyborów prezydenckich, ale odmówili odpowiedzi na pytanie, którego z kandydatów poparli. Mimo iż także większość (63%) zdeklarowanych wyborców Rafała Trzaskowskiego nie zauważyła żadnych nieprawidłowości w trakcie ostatnich wyborów prezydenckich, to aż 27% z tej grupy twierdzi, że miały one miejsce.

TABELA 5

Czy w trakcie ostatnich wyborów prezydenckich zauważył(a) Pan(i) jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu?	Na kogo Pan(i) głosował(a) w II turze wyborów prezydenckich 12 lipca 2020 roku?		
	Na Andrzeja Dudę	Na Rafała Trzaskowskiego	Odmowa odpowiedzi
	procentowanie w kolumnach		
Tak	4	27	11
Nie	94	63	77
Trudno powiedzieć	2	8	7
Odmowa odpowiedzi	0	2	6

Ocenę prawidłowości przeprowadzania ostatnich wyborów prezydenckich istotnie różnicuje także deklarowana częstość praktyk religijnych oraz deklarowane poglądy polityczne (zob. tabelę aneksową 2). Na tle badanych praktykujących choćby sporadycznie ponadprzeciętnym krytycyzmem cechują się osoby niepraktykujące – aż 29% z nich w trakcie ostatnich wyborów prezydenckich zauważyło jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu. Nieprawidłowości nie dostrzegali natomiast najczęściej respondenci praktykujący raz w tygodniu (93%). Biorąc pod uwagę poglądy polityczne można też zauważyć, że najbardziej krytyczni są ankietowani identyfikujący się z lewicą, spośród których 21% twierdzi, iż w trakcie tych wyborów zauważyli jakieś nieprawidłowości. Najczęściej (89%) żadnych nieprawidłowości nie dostrzegali natomiast badani o poglądach prawicowych.

Spośród analizowanych zmiennych społeczno-demograficznych ocenę prawidłowości przeprowadzania ostatnich wyborów prezydenckich istotnie różnicuje przede wszystkim wykształcenie badanych. Najczęściej nieprawidłowości w przeprowadzaniu tych wyborów zauważali absolwenci wyższych uczelni (21%), znacznie rzadziej osoby z wykształceniem średnim (14%) i tylko sporadycznie respondenci słabiej wykształceni (4% w grupie z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym i 5% w grupie z wykształceniem zasadniczym zawodowym). Ponadto istotne różnice występują pomiędzy mieszkańcami wsi i miast. O ile wśród mieszkańców wsi jedynie 6% dostrzegło

⁹Zob. przypis 8.

jakieś nieprawidłowości w trakcie przeprowadzania ostatnich wyborów prezydenckich, to wśród mieszkańców miast różnych wielkości odsetki te są znacznie wyższe, a najbardziej krytyczni są respondenci z miast liczących co najmniej 500 tys. mieszkańców, spośród których aż 28% je zauważyło. Warto też dodać, iż nieprawidłowości częściej dostrzegali mężczyźni niż kobiety, a na tle starszych krytycyzmem wyróżniają się badani najmłodsi – nieprawidłowości w przeprowadzaniu wyborów prezydenckich zauważyło 21% ankietowanych w grupie wiekowej 18–24 lata i 18% w grupie wiekowej 25–34 lata (zob. tabelę aneksową 2).

Respondentów twierdzących, że w trakcie ostatnich wyborów prezydenckich zauważyli jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu, poprosiliśmy o ich opisanie. Nieprawidłowości wymieniane przez badanych dotyczyły różnych kwestii. Sporadycznie zdarzało się też, że respondent zwrócił uwagę na aspekt, który nie był nieprawidłowością (mówiono przede wszystkim o głosowaniu przez osoby o ograniczonej świadomości, niepełnosprawne umysłowo). Najczęściej jednak ankietowani wskazywali na jednostronny przekaz TVP (agitację za kandydaturą Andrzeja Dudy) i nierówny dostęp kandydatów do mediów publicznych – wspominało o tym 22% spośród tych, którzy zauważyli jakieś nieprawidłowości, co stanowi 3% ogółu badanych. Na kolejnych miejscach pod względem częstości wymieniania znalazły się problemy organizacyjne z przeprowadzeniem wyborów prezydenckich poza granicami kraju, które skutkowały m.in. utratą potencjalnych głosów Polonii, oraz różnego typu fałszerstwa wyborcze, w tym wątpliwości co do przebiegu tych wyborów wśród osób przebywających w domach opieki (mówiło o nich odpowiednio 26% i 25% spośród tych, którzy zauważyli jakieś nieprawidłowości, co stanowi 2% ogółu badanych). Pozostałe nieprawidłowości wymieniane były znacznie rzadziej. Co dziesiąty ankietowany przekonany, że w trakcie przeprowadzania tegorocznych wyborów prezydenckich wystąpiły jakieś nieprawidłowości, w tym kontekście krytycznie wypowiadał się o próbie przeprowadzenia wyborów korespondencyjnych 10 maja br. (10% zauważających nieprawidłowości, 1% ogółu badanych). Jeszcze mniej osób mówiło o braku prawdziwej kampanii wyborczej, równych szans zaprezentowania się kandydatów, ponieważ bez przeszkód mógł prowadzić kampanię tylko prezydent Andrzej Duda (8% zauważających nieprawidłowości, 1% ogółu badanych) oraz o przypadkach braku pieczęci komisji obwodowej na karcie wyborczej (7% zauważających nieprawidłowości, 0,8% ogółu badanych). Wątpliwości części badanych budziła kwestia przesunięcia terminu wyborów i jego zgodności z Konstytucją, a także zaangażowanie rządu w agitację za kandydaturą Andrzeja Dudy (po 6% zauważających nieprawidłowości, odpowiednio 0,7% i 0,6% ogółu badanych). Wśród wymienianych nieprawidłowości znalazło się także przeprowadzenie wyborów w trakcie epidemii (4% zauważających nieprawidłowości, 0,5% ogółu badanych). Pozostałe nieprawidłowości wymienione zostały przez mniej niż 0,5% ankietowanych. Wszystkie typy nieprawidłowości podane przez respondentów zestawiono w tabeli 6.

TABELA 6

Na czym polegały te nieprawidłowości?*

ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRZY ZADEKLAROWALI, IŻ ZAUWAŻYLI JAKIEŚ NIEPRAWIDŁOŚCI W TRAKCIE PRZEPROWADZANIA WYBORÓW PREZYDENCYJNYCH (N=139)	N	%
Jednostronny przekaz TVP (agitacja za kandydaturą Andrzeja Dudy), nierówny dostęp kandydatów do mediów publicznych	31	22%
Zła organizacja głosowania poza granicami kraju, utrudnienie lub uniemożliwienie głosowania Polonii	26	19%
Falszerstwa wyborcze, fałszowanie wyników, wątpliwości co do przebiegu głosowania w DPS-ach	25	18%
Próba przeprowadzenia wyborów korespondencyjnych 10 maja	14	10%
Brak prawdziwej kampanii wyborczej, równych szans zaprezentowania się kandydatów; bez przeszkód mógł prowadzić kampanię tylko prezydent Andrzej Duda	11	8%
Brak pieczęci komisji obwodowej na karcie – zdarzały się nieważne karty do głosowania bez pieczęci	10	7%
Wątpliwości konstytucyjne w kwestii terminu wyborów	9	6%
Zaangażowanie rządu w agitację za kandydaturą Andrzeja Dudy	8	6%
Przeprowadzenie wyborów w trakcie epidemii	6	4%
Problem z dopisaniem się do spisu wyborców, głosowaniem poza miejscem zamieszkania	4	3%
Zamieszanie ze zmianą terminu wyborów i sposobu głosowania	4	3%
Zakłócenia ciszy wyborczej	4	3%
Błędy w spisach wyborców	3	2%
Łamanie reżimu sanitarnego wprowadzonego przez rząd (w lokalach wyborczych i w trakcie wydarzeń kampanijnych)	3	2%
Niemożliwość głosowania korespondencyjnego	3	2%
Zrywanie, niszczenie plakatów, banerów wyborczych, materiałów wyborczych	2	1%
Krótki czas na zbieranie podpisów	2	1%
Działania instytucji publicznych obliczone na zmniejszenie szans Rafała Trzaskowskiego	2	1%
Brak właściwej weryfikacji tożsamości wyborców	2	1%
Zmiany w kodeksie/prawie wyborczym w czasie krótszym niż 6 miesięcy przed wyborami	2	1%
Zmiana kandydata Platformy Obywatelskiej	2	1%
Głosowanie korespondencyjne – wątpliwości co do jego konstytucyjności, wiarygodności	2	1%
Długie kolejki – problemy z oddaniem głosu, a nawet brak możliwości	1	1%
Użycie Alertu RCB do poinformowania o możliwości głosowania bez kolejki przez część wyborców (elektorat PiS)	1	1%
Duża liczba protestów wyborczych	1	1%
Mimo zaplanowania kolejnych wyborów, kandydaci mogli podtrzymać kandydaturę bez ponownego zbierania podpisów	1	1%
Nieuznanie przez Sąd Najwyższy protestów wyborczych	1	1%
Respondent po prostu tak uważa, takie ma wrażenie oraz wypowiedzi niejasne	7	5%
Respondent wymienił kwestię, która nie była nieprawidłowością w przeprowadzaniu wyborów	5	3%
Odmowa odpowiedzi	3	2%

* Respondenci mogli wymienić dowolną liczbę nieprawidłowości

Warto dodać, iż nie ma istotnych różnic w częstotliwości wymieniania poszczególnych nieprawidłowości przez badanych, którzy deklarują, że głosowali w drugiej turze wyborów prezydenckich, i tych, którzy w nich nie uczestniczyli. Ze względu na to, że wyborcy Andrzeja Dudy znacznie rzadziej niż głosujący na Rafała Trzaskowskiego skłonni są twierdzić, iż w trakcie tych wyborów dochodziło do jakichś nieprawidłowości, różnice w częstotliwości wymieniania poszczególnych kategorii uchybień nie są istotne statystycznie. Warto mimo to zauważyć, iż o ile wśród głosujących w drugiej turze na Rafała Trzaskowskiego najczęściej wymieniano w tym kontekście jednostronny przekaz TVP (agitację za kandydaturą Andrzeja Dudy), nierówny dostęp kandydatów do mediów publicznych, różnego typu fałszerstwa wyborcze oraz złą organizację wyborów za granicą, to głosującym na Andrzeja Dudę najczęściej brakowało prawdziwej kampanii wyborczej, równych szans zaprezentowania się kandydatów (bez przeszkód mógł prowadzić kampanię tylko prezydent Andrzej Duda), a w następnej kolejności pod względem częstotliwości wymieniania w tej grupie pojawiała się próba przeprowadzenia wyborów korespondencyjnych w dniu 10 maja br. oraz – jeszcze rzadziej – wątpliwości co do konstytucyjności terminu ostatnich wyborów prezydenckich.

Dostrzeganie nieprawidłowości a oceny wiarygodności oficjalnych wyników wyborów prezydenckich i działalności PKW

Dostrzeganie nieprawidłowości w przebiegu procesu wyborczego rzutuje na ocenę wiarygodności wyników ostatnich wyborów prezydenckich oraz działalności Państwowej Komisji Wyborczej.

Mimo iż nawet wśród badanych dostrzegających nieprawidłowości w przeprowadzaniu ostatnich wyborów prezydenckich dominują (51%) osoby w mniejszym lub większym stopniu przekonane, że wyniki wyborów Prezydenta RP podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne, to jest ich znacznie mniej niż wśród ankietowanych, którzy takich nieprawidłowości nie dostrzegli (84% w tej drugiej grupie). Co ciekawe jednak, wyniki tych wyborów kwestionuje także co jedenasty (9%) respondent, który nie dostrzegł nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu.

TABELA 7

Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów Prezydenta RP podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?	Czy w trakcie ostatnich wyborów prezydenckich zauważył(a) Pan(i) jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu?			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi
	procentowanie w kolumnach			
Zdecydowanie tak	18	43	10	3
Raczej tak	33	41	33	0
Raczej nie	28	7	12	26
Zdecydowanie nie	14	2	5	12
Trudno powiedzieć	7	8	39	32
Odmowa odpowiedzi	1	0	0	26

Badani, którzy dostrzegli nieprawidłowości w przeprowadzaniu ostatnich wyborów prezydenckich, działalność samej Państwowej Komisji Wyborczej też znacznie częściej oceniają negatywnie niż pozytywnie (49% wobec 32%). Najlepiej postrzegają ją natomiast respondenci, którzy deklarują, że w trakcie tych wyborów nie zauważyli żadnych nieprawidłowości (68% z nich ocenia działalność PKW pozytywnie, z czego 17% zdecydowanie dobrze).

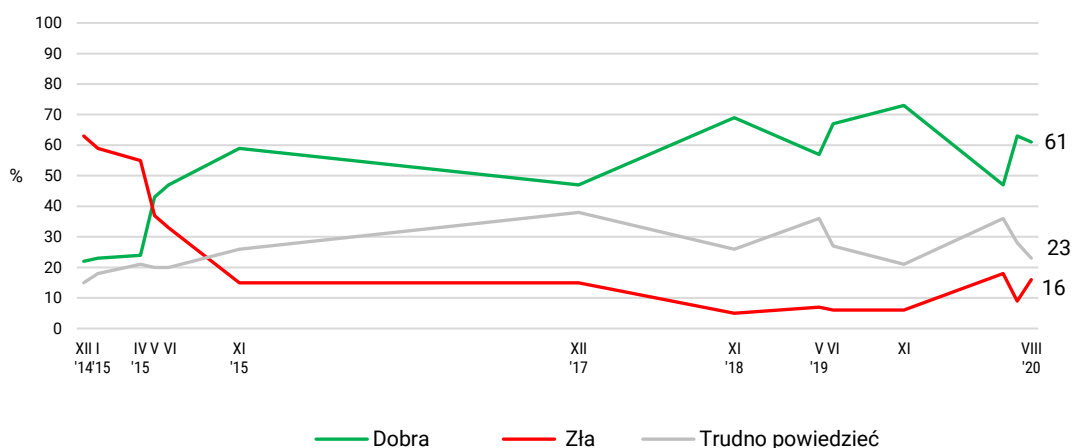
TABELA 8

Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Państwowej Komisji Wyborczej (PKW)?	Czy w trakcie ostatnich wyborów prezydenckich zauważył(a) Pan(i) jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu?			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi
	procentowanie w kolumnach			
Zdecydowanie dobrze	1	17	3	0
Raczej dobrze	31	51	21	0
Raczej źle	32	9	17	33
Zdecydowanie źle	17	2	4	7
Trudno powiedzieć	19	21	54	59

Warto tu przypomnieć, iż notowania Państwowej Komisji Wyborczej po drugiej turze wyborów prezydenckich są gorsze niż po pierwszej¹⁰. Wprawdzie nadal większość Polaków (61%, od lipca spadek o 2 punkty procentowe) jej działalność ocenia pozytywnie, jednak wzrósł odsetek z niej niezadowolonych (z 9% do 16%) – jest on teraz zbliżony do zarejestrowanego niedługo przed wyborami. Ponadto odbiór działań Państwowej Komisji Wyborczej po ostatnich wyborach prezydenckich jest znacznie gorszy niż po ubiegłorocznych wyborach do Sejmu i Senatu. Lepiej też działalność PKW oceniana była po ubiegłorocznych wyborach do Parlamentu Europejskiego.

CBOS

RYS. 3. Zmiany ocen działalności Państwowej Komisji Wyborczej

Z obliczeń wyłączono odmowy odpowiedzi

¹⁰ Zob. przypis 7.

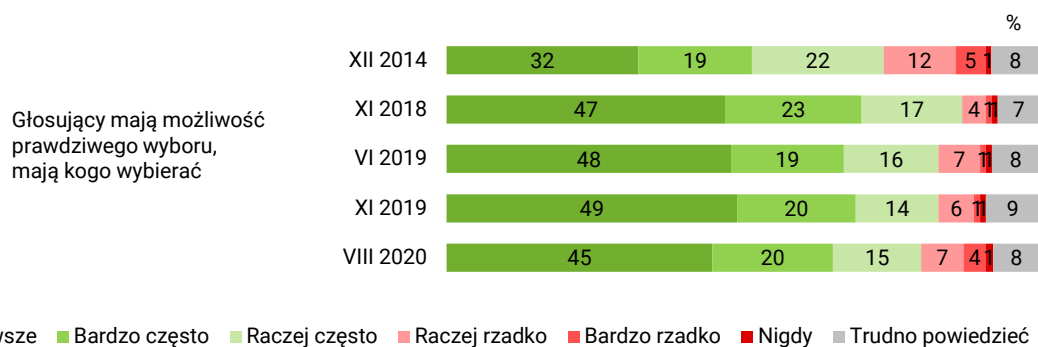
OCENA FUNKCJONOWANIA DEMOKRATYCZNYCH MECHANIZMÓW I PROCEDUR WYBORCZYCH W POLSCE

Oferta wyborcza

Po przebiegających w nadzwyczajnych okolicznościach tegorocznych wyborach Prezydenta RP najwyżej spośród wszystkich pięciu analizowanych aspektów – tak jak w poprzednich badaniach – oceniana jest przez Polaków możliwość dokonania realnego wyboru spośród szerokiego spektrum kandydatów. Warto jednak podkreślić, iż mimo że największa grupa badanych twierdzi, że w czasie wyborów w Polsce głosujący zawsze mają możliwość prawdziwego wyboru, mają spośród kogo wybierać, to jest ich mniej niż po ubiegłorocznych wyborach do Sejmu i Senatu, wyborach do Parlamentu Europejskiego i wyborach samorządowych z 2018 roku (45%, od listopada 2019 r. spadek o 4 punkty procentowe). Nadal jest to jednak wynik znacznie lepszy, niż uzyskany w grudniu 2014 roku po wyborach samorządowych. Tak jak w poprzednich badaniach reprezentatywność oferty wyborczej całkowicie kwestionuje jedynie co setny pytany. Od poprzedniego sondażu nieco przybyło natomiast respondentów uważających, że w naszym kraju bardzo rzadko głosujący mają możliwość prawdziwego wyboru, mają kogo wybierać (wzrost z 1% do 4%).

CBOS

RYS. 4. Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Chodzi ogólnie o wybory, nie tylko o ostatnie wybory.

Z analiz wielozmiennowych¹¹ wynika, iż opinie dotyczące możliwości dokonania podczas głosowania w Polsce realnego wyboru różnicują przede wszystkim deklaracje badanych dotyczące głosowania w drugiej turze wyborów prezydenckich. Najbardziej o tym przekonani są respondenci deklarujący poparcie Andrzeja Dudy w tym rozstrzygającym głosowaniu (58% uważa, że jest tak zawsze, a 33%,

¹¹ Wykorzystano moduł IBM SPSS Decision Trees.

że często). Blisko co piąty (18%) respondent, który głosował na Rafała Trzaskowskiego, wyraził natomiast opinię, że w czasie wyborów w Polsce głosujący rzadko mają możliwość dokonania prawdziwego wyboru, mają spośród kogo wybierać, a 2% z nich stwierdziło nawet, że nigdy nie ma to miejsca. Warto tu wspomnieć, iż z deklaracji wyborców Rafała Trzaskowskiego wynika, iż często nie był on dla nich idealnym kandydatem – głos na niego był po prostu głosem przeciwko Andrzejowi Dudzie¹².

TABELA 9

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Głosujący mają możliwość prawdziwego wyboru, mają kogo wybierać	Na kogo Pan(i) głosował(a) w II turze wyborów prezydenckich 12 lipca 2020 roku?		
	Na Andrzeja Dudę	Na Rafała Trzaskowskiego	Odmowa odpowiedzi
	procentowanie w kolumnach		
Zawsze	58	34	43
Często	33	39	34
Rzadko	4	18	6
Nigdy	1	2	3
Trudno powiedzieć	4	7	15

Procentowanie w kolumnach

Opinie na ten temat wyraźnie różnicują także deklarowane poglądy polityczne, przy czym najczęściej przekonanie, że w czasie wyborów w Polsce głosujący zawsze mają możliwość prawdziwego wyboru, mają spośród kogo wybierać, wyrażają osoby identyfikujące się z prawicą (55% w tej grupie), a najrzadziej osoby o poglądach lewicowych (33%) – zob. tabelę aneksową 3.

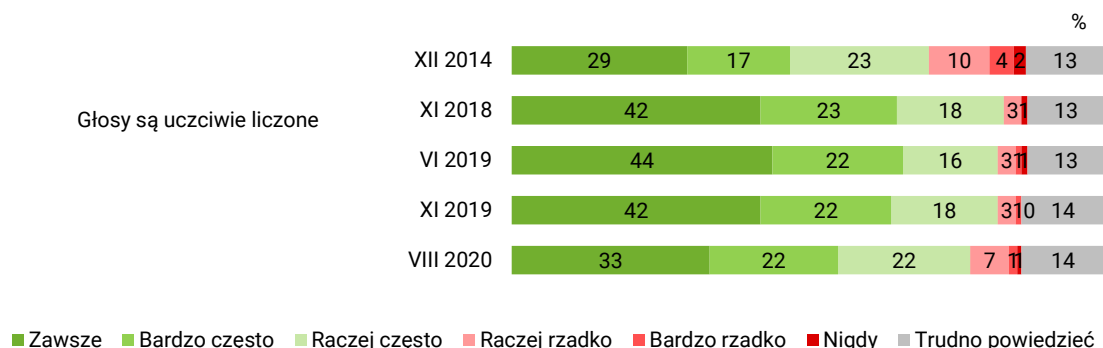
Uczciwość procesu liczenia głosów i członków komisji wyborczych

Po ostatnich wyborach prezydenckich znacznie gorzej niż po ubiegłorocznych wyborach do Parlamentu Europejskiego oraz do Sejmu i Senatu postrzegana jest przez Polaków uczciwość liczenia głosów w polskich wyborach. Nadal jednak dominują oceny pozytywne – co trzeci respondent (33%, od listopada 2019 r. spadek o 9 punktów procentowych) wyraża przekonanie, że w polskich wyborach głosy zawsze liczone są uczciwie, a 22% (bez zmian) ocenia, iż dzieje się tak bardzo często.

¹² Zob. komunikat CBOS „Motywy głosowania w wyborach prezydenckich 2020”, sierpień 2020 (oprac. B. Roguska).

CBOS

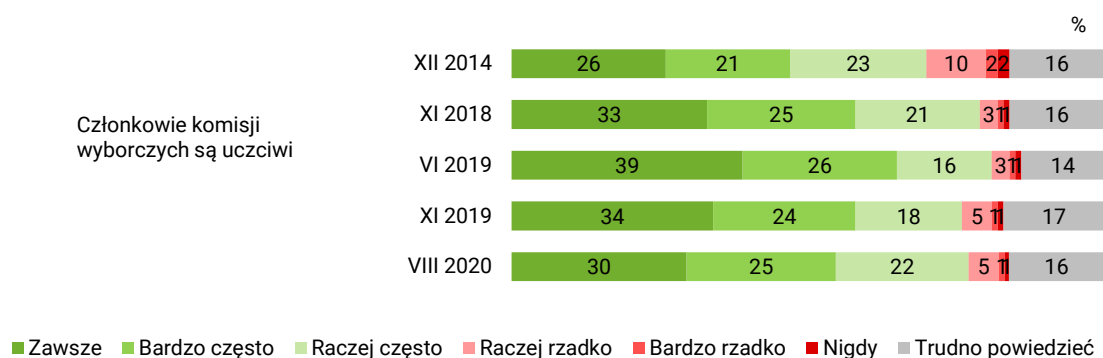
RYS. 5. Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Chodzi ogólnie o wybory, nie tylko o ostatnie wybory.

Jednocześnie w porównaniu z listopadem 2019 roku nieco spadł odsetek przekonanych, że członkowie komisji wyborczych są zawsze uczciwi (30%, spadek o 4 punkty procentowe), a przybyło tych, którzy uważają, że dzieje się tak bardzo często (25%, wzrost o 1 punkt) lub raczej często (22%, wzrost o 4 punkty). Tak jak poprzednio uczciwość członków komisji wyborczych całkowicie kwestionuje co setny respondent, a co dwudziesty uważa, że raczej rzadko są oni uczciwi. Warto jednak dodać, iż nadal społeczne oceny uczciwości członków komisji wyborczych, a także samego procesu liczenia głosów są lepsze niż w grudniu 2014 roku (po wyborach samorządowych).

CBOS

RYS. 6. Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Chodzi ogólnie o wybory, nie tylko o ostatnie wybory.

Co ciekawe, zarówno w przypadku zróżnicowania opinii o uczciwości procesu liczenia głosów, jak i uczciwości członków komisji wyborczych znaczenie ma przede wszystkim to, na kogo badani oddali głos w drugiej turze ostatnich wyborów prezydenckich¹³. O ile wyborcy Andrzeja Dudy na ogół nie mają co do tego większych wątpliwości i niemal połowa z nich (49%) uważa, że w czasie wyborów w Polsce głosy zawsze są uczciwie liczone, a 41% wyraża przekonanie, że członkowie komisji wyborczych są zawsze uczciwi, to głosujący na Rafała Trzaskowskiego nie są tego tak pewni (odpowiednio tylko 18% uważa, że głosy w polskich wyborach są zawsze uczciwie liczone, a 16% w najmniejszym stopniu nie wątpi w uczciwość członków komisji wyborczych).

TABELA 10

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Głosy są uczciwie liczone	Na kogo Pan(i) głosował(a) w II turze wyborów prezydenckich 12 lipca 2020 roku?		
	Na Andrzeja Dudę	Na Rafała Trzaskowskiego	Odmowa odpowiedzi
	procentowanie w kolumnach		
Zawsze	49	18	28
Często	40	55	42
Rzadko	2	15	4
Nigdy	1	1	0
Trudno powiedzieć	8	10	26

TABELA 11

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Członkowie komisji wyborczych są uczciwi	Na kogo Pan(i) głosował(a) w II turze wyborów prezydenckich 12 lipca 2020 roku?		
	Na Andrzeja Dudę	Na Rafała Trzaskowskiego	Odmowa odpowiedzi
	procentowanie w kolumnach		
Zawsze	41	16	31
Często	46	59	31
Rzadko	4	9	3
Nigdy	1	0	0
Trudno powiedzieć	9	16	35

Opinie w tej kwestii wiążą się także z deklarowanymi przez badanych poglądami politycznymi, przy czym im bliżej prawej strony skali, tym więcej przekonanych o uczciwości procesu liczenia głosów w polskich wyborach i osobistej uczciwości członków komisji wyborczych, a im bliżej jej lewego końca, tym więcej w to wątpiących (zob. tabele aneksowe 4 i 5).

Opinie o uczciwości procesu liczenia głosów w polskich wyborach i osobistej uczciwości członków komisji wyborczych istotnie różnicuje też wiek badanych, przy czym wyraźnie mniej przekonani niż reszta ankietowanych, że zawsze w czasie wyborów w Polsce głosy liczone są uczciwie i uczciwi są zawsze także członkowie komisji wyborczych, są respondenci w wieku 18–24 lata. W uczciwość liczenia głosów i osobistą uczciwość członków komisji w polskich wyborach najrzadziej wątpią natomiast osoby w wieku 65+. Ponadto częściej niż pozostali respondenci przekonanie, że zarówno

¹³ Wykorzystano moduł IBM SPSS Decision Trees.

głosy w polskich wyborach są zawsze uczciwie liczone, jak i sami członkowie komisji wyborczych są uczciwymi ludźmi, wyrażają badani mieszkający na wsi i w miastach poniżej 20 tys. mieszkańców oraz respondenci z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym lub zasadniczym zawodowym (zob. tabele aneksowe 4 i 5).

Warto dodać, iż opinie o uczciwości procesu liczenia głosów w polskich wyborach i osobistej uczciwości członków komisji wyborczych rzutują na oceny działalności Państwowej Komisji Wyborczej. Im bardziej respondenci przekonani są, że w czasie wyborów w Polsce głosy są uczciwie liczone i uczciwi są członkowie komisji wyborczych, tym lepiej oceniają działalność PKW.

TABELA 12

Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Państwowej Komisji Wyborczej (PKW)?	Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce?				
	Głosy są uczciwie liczone				
	Zawsze	Często	Rzadko	Nigdy	Trudno powiedzieć
	procentowanie w kolumnach				
Zdecydowanie dobrze	25	9	5	12	8
Raczej dobrze	56	52	20	21	20
Raczej źle	4	15	38	46	8
Zdecydowanie źle	1	4	15	21	4
Trudno powiedzieć	14	19	22	0	60

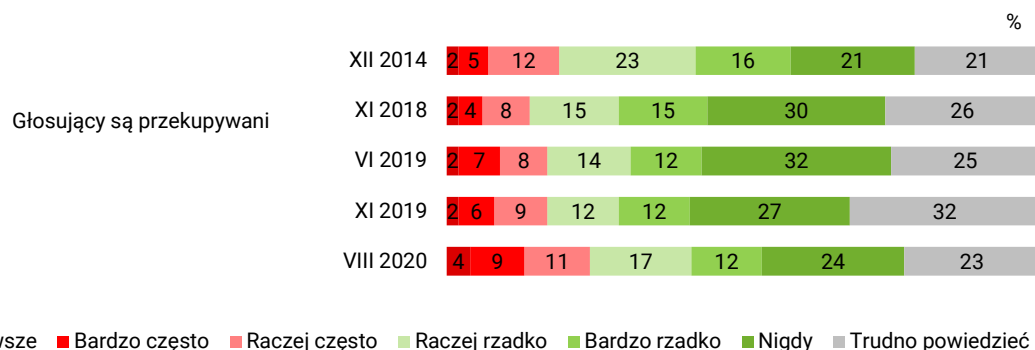
TABELA 13

Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Państwowej Komisji Wyborczej (PKW)?	Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce?				
	Członkowie komisji wyborczych są uczciwi				
	Zawsze	Często	Rzadko	Nigdy	Trudno powiedzieć
	procentowanie w kolumnach				
Zdecydowanie dobrze	26	11	6	0	5
Raczej dobrze	55	51	29	56	23
Raczej źle	4	16	32	18	9
Zdecydowanie źle	1	4	11	26	4
Trudno powiedzieć	13	18	22	0	59

Przekupywanie wyborców

Choć największą grupę respondentów stanowią osoby przekonane, że w trakcie wyborów w Polsce przekupywanie wyborców nigdy się nie zdarza, to po wyborach prezydenckich po raz kolejny ich ubyło (24%, od listopada 2019 roku spadek 3 punkty procentowe i łącznie o 8 punktów w stosunku do czerwca 2019 roku). Jednocześnie w porównaniu z listopadem 2019 roku wzrósł odsetek badanych przekonanych, że w Polsce często lub zawsze zdarza się, że głosujący są przekupywani (24%, wzrost o 7 punktów procentowych), a zmalała grupa uchylających się od jednoznacznej oceny (23%, spadek o 9 punktów).

RYS. 7. Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Chodzi ogólnie o wybory, nie tylko o ostatnie wybory.

Również opinie na ten temat różnicują przede wszystkim deklaracje badanych dotyczące głosowania w drugiej turze ostatnich wyborów prezydenckich¹⁴. Respondenci deklarujący oddanie głosu na Andrzeja Dudę najczęściej są przekonani, że w czasie wyborów w Polsce nigdy nie zdarza się przekupywanie wyborców. Wśród badanych, którzy głosowali na Rafała Trzaskowskiego, więcej jest natomiast twierdzących, że jest to proceder częsty niż – że rzadki.

TABELA 14

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Głosujący są przekupywani	Na kogo Pan(i) głosował(a) w II turze wyborów prezydenckich 12 lipca 2020 roku?		
	Na Andrzeja Dudę	Na Rafała Trzaskowskiego	Odmowa odpowiedzi
	procentowanie w kolumnach		
Zawsze	2	8	5
Często	10	35	20
Rzadko	31	29	17
Nigdy	38	9	15
Trudno powiedzieć	20	19	43

Także w tym przypadku najbardziej pozytywny obraz polskich wyborów mają badani deklarujący prawicowe poglądy polityczne, a najwięcej wątpliwości wyrażają identyfikujący się z lewicą (zob. tabelę aneksową 6). Opinie w tej kwestii wiążą się też z wiekiem badanych – o ile przedstawiciele grupy wiekowej 55+ zdecydowanie częściej niż młodszy wyrażają przekonanie, że w czasie wyborów w Polsce nigdy nie zdarza się, aby głosujący byli przekupywani, to najmłodszy, czyli osoby należące do grupy wiekowej 18-24 lata, wyraźnie częściej niż pozostali uważają, że przekupywanie wyborców często się w Polsce zdarza.

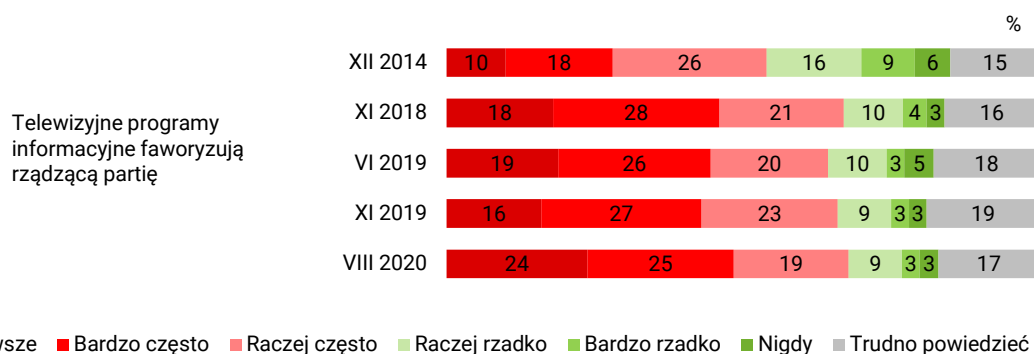
¹⁴ Wykorzystano moduł IBM SPSS Decision Trees.

Stronniczość telewizyjnych programów informacyjnych

Tak jak w poprzednich badaniach najgorzej w oczach opinii publicznej w kontekście wyborczym wypadają telewizyjne programy informacyjne. Ponadto oceny te po ostatnich wyborach prezydenckich jeszcze się pogorszyły, co pozostaje w związku z faktem, że jednostronny przekaz TVP jest najczęściej przez ankietowanych wymienianą nieprawidłowością w przeprowadzaniu tych wyborów. Ponad dwie trzecie badanych (68%) ocenia, że często faworyzują one rządzącą partię, z czego 24% uważa, że dzieje się tak zawsze. Warto zauważyć, iż w porównaniu z listopadem 2019 roku odsetek przekonanych, że w czasie wyborów w Polsce telewizyjne programy informacyjne zawsze faworyzują rządzącą partię znacząco wzrósł (o 8 punktów procentowych) i jest najwyższy od 2014 roku, kiedy pierwszy raz zadaliśmy to pytanie. Zaledwie 3% respondentów uważa, że taka sytuacja w czasie wyborów w Polsce nigdy nie ma miejsca, a 12% ocenia, że dzieje się tak rzadko (od listopada 2019 roku bez zmian).

CBOS

RYS. 8. Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Chodzi ogólnie o wybory, nie tylko o ostatnie wybory.

Z analiz wielozmiennowych¹⁵ wynika, że oceny zachowania stacji telewizyjnych w kampaniach wyborczych istotnie różnicują przede wszystkim deklaracje badanych dotyczące sposobu głosowania w drugiej turze ostatnich wyborów prezydenckich. Mimo iż niezależnie od tych deklaracji przeważają przekonani, że na ogół telewizyjne programy informacyjne w trakcie wyborów w Polsce faworyzują rządzącą partię, to najczęściej twierdzą tak wyborcy Rafała Trzaskowskiego.

¹⁵ Wykorzystano moduł IBM SPSS Decision Trees.

TABELA 15

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Telewizyjne programy informacyjne faworyzują rządzącą partię	Na kogo Pan(i) głosował(a) w II turze wyborów prezydenckich 12 lipca 2020 roku?		
	Na Andrzeja Dudę	Na Rafała Trzaskowskiego	Odmowa odpowiedzi
	procentowanie w kolumnach		
Zawsze	15	40	22
Często	42	47	42
Rzadko	19	4	4
Nigdy	6	0	6
Trudno powiedzieć	18	9	26

Opinie w tej kwestii istotnie różnicują także deklarowane poglądy polityczne, przy czym im bliżej lewego krańca osi lewica-centrum-prawica, tym silniejsze przekonanie badanych, że w Polsce w czasie wyborów telewizyjne programy informacyjne faworyzują rządzącą partię (zob. tabelę aneksową 7).

Spośród analizowanych zmiennych społeczno-demograficznych opinie o zachowaniu nadawców telewizyjnych w trakcie polskich kampanii wyborczych najbardziej różnicuje wykształcenie badanych, przy czym najczęściej o tym, że często lub zawsze faworyzują one rządzących, przekonane są osoby z wyższym wykształceniem (zob. tabelę aneksową 7).

Co ciekawe, opinie, że w czasie wyborów stacje telewizyjne często faworyzują partię rządzącą, przeważają niezależnie od tego, którą ze stacji telewizyjnych badani wskazują jako źródło swoich codziennych informacji o wydarzeniach w kraju i na świecie, a także w grupie respondentów deklarujących, że wcale nie oglądają telewizji lub nie jest ona dla nich istotnym źródłem aktualnych informacji. Jednocześnie występuje istotna statystycznie różnica w ocenach pomiędzy badanymi deklarującymi, że ich głównym źródłem codziennych informacji o wydarzeniach w kraju i na świecie jest TVN24 lub Fakty i inne programy TVN, a tymi, którzy wiedzę czerpią głównie z TVP Info lub programów informacyjnych TVP1. Widzowie TVN24 i programów informacyjnych TVN znacznie częściej niż inni telewidzowie twierdzą, że w czasie wyborów w Polsce telewizyjne programy informacyjne zawsze faworyzują partię rządzącą (odpowiednio 39% i 30%). Ponadto blisko połowa (po 49%) z czerpiących aktualną wiedzę o Polsce i świecie głównie z TVN24 i TVN twierdzi, że dzieje się tak często, nikt w tych grupach natomiast temu nie zaprzecza. Wśród respondentów, dla których głównym źródłem informacji jest TVP Info lub Wiadomości, Teleexpress i inne programy telewizyjnej Jedynki (TVP1), przekonanie o nagminnym lub częstym faworyzowaniu przez telewizyjne programy informacyjne rządzącej partii wyrażane jest znacznie rzadziej niż przez pozostałych badanych (odpowiednio 55% i 50%). Warto też dodać, iż respondenci czerpiący wiedzę o Polsce i świecie głównie z Wiadomości, Teleexpressu i innych programów TVP1 najczęściej ze wszystkich telewidzów nie potrafią zająć stanowiska w tej kwestii (23%). Odsetek unikających odpowiedzi jest też relatywnie wysoki wśród wybierających TVP Info (19%). Stanowiska w tej kwestii nie zajmuje również co czwarty badany deklarujący, że nie ogląda telewizji lub nie jest ona dlań głównym źródłem wiedzy o Polsce i świecie. Warto jednak dodać, iż także w tej grupie zdecydowanie dominują przekonani o faworyzowaniu rządzących przez telewizyjne programy informacyjne.

TABELA 16

Jak często, Pana(i) zdaniem, następujące sytuacje mają miejsce w czasie wyborów w Polsce? Telewizyjne programy informacyjne faworyzują rządzącą partię	Która z wymienionych stacji telewizyjnych, który z programów, jest głównym źródłem Pana(i) codziennych informacji o wydarzeniach w kraju i na świecie?*						
	Fakty, inne programy TVN	TVN24	Wiadomości, Teleexpress i inne programy telewizyjnej Jedynki (TVP1)	TVP Info	Wydarzenia i inne programy Polsatu	Polsat NEWS	Żadna z nich, nie oglądam telewizji
	procentowanie w kolumnach						
Zawsze	30	39	13	14	23	26	30
Często	49	49	37	41	46	48	41
Rzadko	11	6	21	19	11	11	3
Nigdy	0	0	6	7	5	3	0
Trudno powiedzieć	10	6	23	19	15	11	25

* Ze względu na nieznaczne liczebności w tabeli pominięto badanych, którzy wskazali inne stacje jako główne źródło ich wiedzy o wydarzeniach w kraju i na świecie, oraz tych, którzy nie potrafili wskazać jednego źródła

Zdecydowana większość ogółu dorosłych Polaków (81%) twierdzi, że nie zauważyła żadnych nieprawidłowości w przeprowadzaniu tegorocznych wyborów prezydenckich. Przekonanie, że wystąpiły jakieś nieprawidłowości, wyraziło 12% badanych, czyli znacznie więcej niż po ubiegłorocznych wyborach do Sejmu i Senatu, kiedy to jedynie co setny ankietowany uważał, że w trakcie tamtych wyborów wystąpiły jakieś nieprawidłowości. Można zatem powiedzieć, iż – mimo generalnie pozytywnego odbioru przebiegu tegorocznych wyborów prezydenckich – ocena prawidłowości przeprowadzania wyborów pogorszyła się. Również ocena wiarygodności ogłoszonych przez Państwową Komisję Wyborczą wyników ostatnich wyborów prezydenckich jest niższa od oceny wiarygodności oficjalnych wyników ostatnich wyborów do Sejmu i Senatu, a także ostatnich wyborów do Parlamentu Europejskiego i wyborów do sejmików wojewódzkich w 2018 roku. Nadal jest ona jednak wyższa niż w przypadku wyborów do sejmików wojewódzkich w 2014 roku. Warto dodać, iż także odbiór działań PKW po ostatnich wyborach jest znacznie gorszy niż po ubiegłorocznych wyborach do Sejmu i Senatu, na co wpływ mają dostrzegane przez badanych nieprawidłowości w przeprowadzaniu wyborów prezydenckich.

Po ostatnich wyborach prezydenckich znacząco wzrósł odsetek przekonanych, że w czasie wyborów w Polsce telewizyjne programy informacyjne zawsze faworyzują rządzącą partię. Jednocześnie najczęściej wymienianą nieprawidłowością, którą badani dostrzegli w trakcie przeprowadzania ostatnich wyborów prezydenckich, był jednostronny przekaz TVP (agitacja za kandydaturą Andrzeja Dudy).

W porównaniu z listopadem 2019 roku wśród Polaków nieco słabsze jest również poczucie możliwości dokonania realnego wyboru podczas wyborów w Polsce, a także przekonanie, że w polskich wyborach głosy są uczciwie liczone i uczciwi są członkowie komisji wyborczych. Więcej osób uważa też, że w trakcie wyborów w Polsce wyborcy są przekupywani.

Opracowała

Barbara Badora